

Vládne zásahy na trhu poistenia teroristických rizík

Peter MARKO

Abstrakt

Jedným z najväčších problémov, ktorému čelí dnešná spoločnosť je hrozba teroristických útokov. Keďže tieto útoky sú namierené hlavne proti politike vlády, vláda zohráva významnú úlohu pri prevencii a riadení teroristických rizík. Príspevok je zameraný na identifikáciu možných vládnych intervencií na trhu poistenia teroristických rizík a možných foriem týchto zásahov. Jednotlivé formy vládnych zásahov na tomto trhu so sebou prinášajú špecifické výhody a nevýhody pre poistný sektor a pre celú spoločnosť. Výhody a nevýhody vládnych intervencií sú tiež zhodnotené v tomto príspevku a na ich základe sú postavené určité odporúčania ich použitia v budúcnosti.

Kľúčové slová

teroristické riziko, poistný trh, zaistný trh, vládne zásahy, riadenie rizík, kompenzačné schéma

1. Úvod

Možnosťami vládnych zásahov v rôznych oblastiach ekonomiky sa zaoberali a zaoberajú mnohí ekonómovia vo svojich teóriách. Je veľmi ťažké zhodnotiť nejako všeobecne potrebnosť resp. nepotrebnosť vládnych zásahov do ekonomiky, keďže každý prístup vychádza z konkrétnej situácie a faktorov, ktoré sú pre danú dobu charakteristické. Preto je vždy potrebné posúdiť konkrétnu situáciu na trhu a bližšie preskúmať jednotlivé sektory hospodárstva, lebo niektoré sa môžu v daných podmienkach vyvíjať lepšie bez zásahov, zatiaľ čo v iných môžu byť nevyhnutné.

Teroristické riziká dnes predstavujú veľkú hrozbu pre celú spoločnosť. Poistný sektor môže byť tiež ohrozený veľkými teroristickými útokmi, akým bol napríklad útok na Svetové obchodné centrum, keďže krytie takýchto rizík si vyžaduje obrovské kapacity. Teroristické útoky veľkého rozsahu, pri ktorých dochádza k veľkým materiálnym škodám a k stratám na životoch je možné považovať za katastrofické riziká. Ak by pri nich boli navyše použité chemické, biologické alebo nukleárne zbrane, ich následky by mohli byť nedozerané.

Materiálnymi stratami a ekonomickými škodami, ako výsledok teroristických útokov, trpia väčšinou súkromné spoločnosti a jednotlivci, i keď tieto útoky sú namierené hlavne na vlády daných krajín. Ich cieľom obvykle býva ovplyvnenie domácej alebo zahraničnej politiky krajiny, ktorú vytvára vláda. Preto sú teroristické riziká aj politickou otázkou, ktorá si vyžaduje premyslené vládne rozhodnutia na národnej aj medzinárodnej úrovni.

Cieľom tohto príspevku je zhodnotenie vládnych zásahov na trhu poistenia teroristických rizík, ich potrebnosti, potenciálnych výhod a nevýhod pre poistný sektor a pre celú spoločnosť s možným výhľadom do budúcnosti.¹

2. Teroristické riziká a úloha vlády pri ich krytí

Keďže sú teroristické útoky primárne zamerané proti politike vlád jednotlivých krajín, vlády majú nezastupiteľnú úlohu pri prevencii a riadení teroristických rizík. Hlavnou úlohou je posilnenie protiteroristickej politiky, ktorá je zameraná na minimalizáciu výskytu budúcich teroristických útokov a z nich vyplývajúcich strát.

Ak je však dôležitá prevencia a opatrenia na zmiernenie škôd, tak je nemenej dôležité mať pripravenú vhodnú formu kompenzácie ak prevencia zlyhá. Keďže dnešné teroristické

¹ Príspevok je súčasťou výstupov výskumného projektu VEGA 1/4629/07 „Vývojové trendy v poistnom krytí životných a neživotných rizík“ riešeného na Katedre poisťovníctva NHF EU v Bratislave

útoky môžu mať značne oslabujúci účinok na spoločenské a ekonomické aktivity, je nevyhnutné zabezpečiť kontinuitu ekonomického a spoločenského rozvoja. V opačnom prípade to bude znamenať úspech teroristických skupín. Popri potrebe vyriešiť možnú krízovú situáciu na trhu po útoku, je nutné pripraviť vhodný mechanizmus kompenzácií, zabezpečiť efektívne fungovanie ekonomiky a národnú bezpečnosť. Rozsah opatrení a ich prioritá musí byť prispôbená konkrétnej situácii v danej krajine.

V mnohých vyspelých krajinách sa komerčné poistenie ukázalo ako veľmi efektívny nástroj na riadenie ekonomických, spoločenských a politických rizík prostredníctvom ich diverzifikácie a rozdeľovania. Komerčné poistenie však nie je jedinou možnou formou mechanizmu kompenzácie a malo by byť vnímané ako súčasť širšieho vládneho programu kompenzácií teroristických útokov. To však nijako neuberá na jeho dôležitosť. Naopak komerčné poistenie zostáva základom kompenzačnej schémy (pri útokoch z 11. septembra 2001 komerčné poisťovne a zaist'ovne pokrývali viac ako polovicu celkových vyplatených náhrad).

Útoky z 11. septembra 2001 zmenili celkový pohľad na hrozbu terorizmu a odhalili určité pochybnosti o schopnosti samotného komerčného poistného a zaist'ného trhu oceniť a absorbovať rozsiahle teroristické riziká v budúcnosti. Po útokoch došlo v kapacite na globálnom trhu poistenia teroristických rizík k značnému úbytku zdrojov a v mnohých krajinách došlo k vyzvaniu vlády na poskytnutie garancií pre trh s týmto druhom poistenia.

V takejto situácii je na mieste niekoľko otázok: Dajú sa problémy so zdrojmi na trhu poistenia teroristických rizík po útoku veľkého rozsahu považovať len za krátkodobý problém? Do akej miery je mechanizmus komerčného poistenia schopný pokrývať teroristické riziká? Mohlo by byť komerčné poistenie doplnené vládnymi intervenciami? Boli by výhody takejto intervencie väčšie než možné náklady, a ak áno tak za akých podmienok? A snáď najdôležitejšia otázka je, kto má nahradiť škody spôsobené terorizmom a ako má byť riziko rozdelené medzi jednotlivé subjekty – poisťovateľov, zaist'ovateľov, možných veľkých investorov na kapitálovom trhu a napokon daňových poplatníkov?

To sú veľmi závažné otázky, na ktoré je potrebné hľadať odpovede. Aj niekoľko rokov po útokoch z 11. septembra zostáva úloha vlády pri finančnej kompenzácií strát teroristických útokov veľmi kontroverznou otázkou. Stále prebieha diskusia o možných priamych a nepriamych vládných zásahoch. V niektorých krajinách poistný trh márne volá po vládnej podpore, zatiaľ čo v iných je predmetom sporu príliš široký záber vládnej podpory. V krajinách OECD existuje osem rôznych schém poistného krytia teroristických rizík a z nich sedem zahŕňa aj účasť vlády.

3. Formy vládných zásahov na trhu poistenia teroristických rizík – výhody a nevýhody

Aj keď dnes asi už žiadna krajina nie je úplne bezpečná pred hrozbou teroristických útokov, miera rizika je v jednotlivých krajinách rôzna. Rozsah akým teroristické riziká ovplyvňujú poistné trhy je tiež rôzny v závislosti na stupni vládných zásahov v tomto sektore.

Správne zvolený systém kompenzácií a prevencie pri teroristických rizikách môže mať vplyv nie len na veľkosť spôsobených škôd, ale aj na pravdepodobnosť výskytu tohto rizika. Úlohou takýchto opatrení je minimalizovať negatívny dopad takéhoto útoku alebo prostredníctvom prevencie takýmto útokom predísť. Rozsah škôd spôsobených teroristickými útokmi môže mať dopad na celkovú národnú bezpečnosť.

Zahraničná politika má rozhodujúci vplyv na výskyt teroristických útokov a kompenzácie dôsledkov takýchto útokov sú otázkou národnej bezpečnosti. Z toho by sa dalo usúdiť, že vláda by sa mala podieľať na národnom poistnom programe, ktorého úlohou je kryť ekonomické škody spôsobené v dôsledku teroristických útokov ako súčasť politiky národnej bezpečnosti. Od rozsahu takýchto útokov závisí miera podpory poistného sektora zo strany vlády alebo miera priameho odškodňovania obetí. Vlády jednotlivých krajín preto hľadajú

spôsoby akými by sa dala prekonať priepasť medzi motiváciou súkromného sektora poisťovať teroristické riziká a záujmami národnej bezpečnosti.

Z ekonomického pohľadu, miera participácie vlády na trhu poistenia teroristických rizík závisí od veľkosti možných negatívnych dopadov a výpadkov, ktoré môžu nastať na poistnom trhu. Z toho vyplývajúce nedostatočné pokrytie pri primeranej cene by mohlo mať dosah na celú ekonomiku a spôsobiť zúženie ekonomických aktivít. To by zase ohrozilo rast a obnovu po útokoch.

Najzávažnejším problémom pre poistný priemysel pri teroristických rizikách sú obmedzené dostupné finančné kapacity a problematickosť pri určovaní rizika a jeho možného výskytu. Po útokoch z 11. septembra 2001 došlo k značnému úbytku zaistných kapacít, čo malo za následok rozvrat na celosvetovom trhu poistenia teroristických rizík. Dnes je situácia na tomto trhu už značne lepšia, keďže postupne došlo k navýšeniu zdrojov a k zníženiu cien. Stále však existuje riziko, že kapacity súkromných poistných a zaistných trhov budú prekované teroristickým útokom veľkého rozsahu. Možné intervencie vlády na riešenie týchto problémov môžu byť nepriame (implicitné) a priame (explicitné).

Nepriame zásahy by sa dali charakterizovať ako opatrenia namierené na naštartovanie súkromných poistných aj ostatných trhov. Z tohto pohľadu vládne zásahy nemajú za úlohu nahrádzať alebo dopĺňať súkromné riešenia, ale pokúsiť sa revitalizovať súkromné trhy. Príkladom takýchto zásahov môžu byť fiškálne opatrenia, účtovné a regulačné opatrenia zamerané na zvýšenie kapitálu a rezerv poisťovacích spoločností, ktoré sa zaoberajú poisťovaním katastrofických rizík. Do úvahy prichádza aj finančná motivácia zo strany vlády na zakúpenie krytia teroristických rizík.

Iným spôsobom môžu byť opatrenia na podporu vývoja nástrojov alternatívneho prenosu rizika, ktoré slúžia na prenos a rozptylenie rizika na kapitálovom trhu. Zmeny v účtovných zásadách sú zvažované napríklad v Spojených štátoch amerických. Fiškálne opatrenia môžu tiež zohrávať dôležitú úlohu pri rozvoji obchodovania s katastrofickými dlhopismi, predovšetkým prostredníctvom daňových úľav a oslobodení pre spoločnosti (Special Purpose Vehicle), ktoré takéto dlhopisy emitujú.

Takýto prístup by umožnil presun týchto spoločností z dnešných off-shore centier a daňových rajov aj do iných krajín, čo by sa následne prejavilo pri znížení transakčných nákladov. Aj keby však takéto opatrenia mali požadovaný účinok a katastrofické dlhopisy by sa stali atraktívnejšími a konkurencieschopnejšími, je málo pravdepodobné, že by toto opatrenie samotné umožňovalo významný posun pri hľadaní riešení na finančnom trhu pre krytie teroristických rizík.

Zatiaľ sa zdá, že schopnosť nepriamych opatrení motivovať obnovu súkromného poistného trhu pre teroristické riziká je obmedzená. I keď môžu ponúknuť čiastočné riešenie nedostatku kapacít, nemôžu vyriešiť neistotu pri určení rizika a jeho výskytu. Potenciálny vplyv vládnej politiky a fakt, že väčšina dôležitých informácií o možnej hrozbe teroristických útokov podlieha kvôli bezpečnosti utajeniu, robí poistenie teroristických rizík značne náročným.

Nepriame opatrenia neriešia tento problém a preto pravdepodobne nebudú schopné zabrániť zvyšovaniu poistného a z toho vyplývajúcej nízkej úrovni penetrácie poistenia teroristických rizík. Niektoré druhy rizík veľkého rozsahu a možné útoky s použitím chemických, biologických alebo nukleárných zbraní zostanú v takomto prípade úplne nepoistiteľné.

Z tohto pohľadu by nepriame opatrenia mohli byť chápané ako doplnok k priamym zásahom ako súčasť integrovanej stratégie riadenia teroristických rizík. Priame vládne zásahy majú za cieľ zvýšiť dostupnosť poistenia teroristických rizík. Formy takýchto intervencií môžu mať rôznu podobu, pričom sa zameriavajú na zvyšovanie kapacity a riešenie neistoty pri hodnotení rizík.

Vo väčšine schém, kde sa stretáva súkromný poistný trh s vládnymi opatreniami, poisťovacie spoločnosti sú zodpovedné za predaj poistných zmlúv, za výplatu poistných plnení a ďalšie funkcie na trhu. Vláda na seba preberá časť rizika a vykonáva tak poistnú funkciu. Takéto rozdelenie zodpovednosti umožňuje využitie skúseností súkromných poisťovacích spoločností. Prebratie rizika vládou však tiež môže mať niekoľko foriem.

Najďalekosiahlejšou formou priamych zásahov je ak vláda pôsobí ako primárny poisťovateľ. Preberá na seba všetky poistné funkcie vrátane určenia krytia, stanovenia ceny a zároveň aj znáša riziko. Príkladom štátu, v ktorom sa využíva takáto zaangažovanosť vlády je napríklad Izrael, kde krytie teroristických rizík je poskytované bez priamych nákladov pre beneficiary. Vláda Izraela znáša celé riziko a krytie je financované prostredníctvom daňového systému.

Inou formou priamych opatrení je vystupovanie vlády ako zaistovateľa poslednej inštancie so zaistovaním teroristických rizík v jednotlivých líniiach. Takáto integrovaná stratégia riadenia rizík zahŕňa súkromný aj verejný sektor. Úlohou vlády pri tejto schéme je poskytovať zaistnú ochranu pri najvyšších stupňoch rizika v najvyšších líniiach, zatiaľ čo poisťovne a zaistovne na súkromnom trhu si ponechávajú časť alebo celé riziko v nižších vrstvách.

Rozdelenie rizika so súkromným sektorom sa deje na základe určenia vlastného vrubu poisťovne v nižších úrovniach preberaného rizika a cez presun strednej úrovne rizika na zaistovateľa. Takéto riešenie umožňuje prístup k exkluzívnej kapacite vlády, ktorá poskytuje krytie pre najvyššiu úroveň rizík. Vláda má oveľa širšie možnosti diverzifikácie rizika, keďže ho môže rozdeliť medzi celé obyvateľstvo krajiny. Môže ho dokonca rozdeliť v čase a preniesť na budúce generácie daňovníkov, zatiaľ čo poisťovne pracujú s oveľa väčším časovým obmedzením a kratšími časovými úsekmi.

Posledným spôsobom priamych vládných zásahov na trhu poistenia teroristických rizík je funkcia vlády ako veriteľa poslednej inštancie. V takomto prípade je vláda pripravená poskytnúť pôžičky poisťovacím spoločnostiam, ak by potrebovali dodatočnú likviditu v prípade nastania poistnej udalosti (teroristického útoku).

Poisťovne často odmietajú poskytovať krytie teroristických rizík kvôli obave z finančných ťažkostí, ktoré by mohli nastať ak poisťovacia spoločnosť nemá prístup k zdrojom na výplatu budúcich poistných škôd. Vláda ako veriteľ poslednej inštancie môže pomôcť prekonať tieto obavy prisľúbením dodatočných finančných prostriedkov v podobe pôžičky, ak poisťovňa použije svoje rezervy v prípade teroristického útoku. Veriteľ poslednej inštancie slúži na oživenie trhu poistenia teroristických rizík.

Je potrebné uvedomiť si, že jednotlivé formy priamych a nepriamych vládných zásahov sa navzájom nevyklučujú ani v rámci jednej kategórie ani v rámci oboch. Priame aj nepriame formy vládných intervencií je možné navzájom kombinovať.

Účasť vlády v rámci systému kompenzácií dôsledkov teroristických útokov môže priniesť nezanedbateľné výhody pre túto oblasť poistenia. Treba však zhodnotiť aj možné obmedzenia a nevýhody intervencií vlády. Zdôrazniť treba najmä možnú strnulosť a nepružnosť pri upisovaní rizík, ich oceňovaní a manažmente škôd. Do úvahy musíme zobrať aj zapojenie byrokratického aparátu do riadenia národného systému kompenzácií dôsledkov teroristických útokov, čoho výsledkom by mohli byť vyššie operačné náklady. Ďalšou dôležitou otázkou z pohľadu ekonomického aj politického je, či vládne intervencie vytlačujú alebo inak odsúvajú súkromný poistný trh.

Nepružnosť pri riadení a hrozbu vytlačania súkromného sektora je možné značne eliminovať prostredníctvom starostlivého zvažovania a prehodnocovania prijatej štruktúry tak, aby sa mechanizmus trhu využíval všade kde je to možné. Ak sa napríklad vláda rozhodne pôsobiť ako primárny poisťovateľ, tak pre súkromný poistný sektor zostane len malý priestor na manévrovanie. Pri úlohe vlády ako zaistovateľa poslednej inštancie sa efekt

vytláčania subjektov súkromného poistného trhu môže prejavovať len vo vyšších vrstvách prebratého rizika. Vo všeobecnosti sa dá povedať, že vyšší trhovú podiel súkromných spoločností v líniiach, kde vláda neustále aktívne intervenuje, je značne nepravdepodobný.

Negatívnym dôsledkom vládnych zásahov do poistného sektora je klesajúca motivácia k opatreniam súkromného sektora na zníženie možných škôd spôsobených teroristickými útokmi. Znižujúca sa motivácia na predchádzanie škôdám a oneskorenia v prispôbovaní sa súkromného poistného trhu hrozbe teroristických rizík, je klasickým príkladom princípu morálneho hazardu. To znamená, že dodatočné krytie teroristických rizík vládou môže mať za následok stimuláciu jednotlivcov a spoločností brať na seba vyššie riziko, bez akejkolvek snahy ho nejakým spôsobom znížiť.

Opatrenia na zníženie škôd spôsobených teroristickými útokmi sú však veľmi komplexným problémom. Pokiaľ sú preventívne opatrenia vhodné pri iných katastrofických udalostiach, tak pri teroristických rizikách sa môžu za určitých okolností prejavovať obmedzené možnosti pre jednotlivé subjekty.

V prvom rade, súkromný trh nemusí byť schopný poskytnúť dostatočnú motiváciu pre spoločnosti investovať do bezpečnostných opatrení kvôli ich veľkej vzájomnej prepojenosti. Táto prepojenosť zvyšuje vystavenie spoločností teroristickému riziku na úroveň, ktorú je ťažko možné kvantifikovať. Firmy, ktoré sa rozhodnú investovať do protiteroristických bezpečnostných opatrení môžu byť postihnuté zlyhaním niektorého slabšieho článku v prepojenom systéme, v ktorom pôsobia, pričom nemajú priamy dosah na jeho ovplyvnenie. V takomto prípade poisťovatelia nebudú ochotní alebo schopní poskytnúť cenové stimuly pre investovanie do ochranných opatrení. Intervencia verejného sektora prostredníctvom posilnenia regulácie bezpečnostných štandardov môže byť obzvlášť vhodným riešením problému. Stanovenie úrovne bezpečnostných štandardov má za úlohu obmedzenie vystavenia sa jednotlivých subjektov riziku a minimalizáciu negatívnych externalít.

Všeobecne môžeme povedať, že opatrenia na predchádzanie škôdám sú žiaduce, ale uplatnenie opatrení proti teroristickým rizikám tiež môže byť zdrojom negatívnych externalít. Bezpečnostné opatrenia prijaté jedným subjektom môžu viesť k presunu rizika na iné ciele, pričom iné subjekty nemusia vôbec zobrať do úvahy ich vyššie vystavenie riziku (negatívna externalita) pri svojom rozhodovaní. Prospech z týchto opatrení pre spoločnosť môže byť preto obmedzený na presun rizika z jednej oblasti do inej.

Pri podpore poistného sektora zo strany vlády, môže široká dostupnosť poistenia proti teroristickým rizikám za veľmi prijateľné ceny, podporiť jednotlivcov a firmy, aby sa spoliehali na krytie potenciálnych strát prostredníctvom presunu rizika, namiesto toho aby investovali do oveľa drahších preventívnych opatrení.

Pri hodnotení dosahu vládnych intervencií na zníženie potenciálnych škôd vyplývajúcich z teroristických rizík, je potrebné zobrať do úvahy celú škálu faktorov. Čiastočne spoločenský charakter teroristických rizík môže spôsobovať, že niektoré snahy o zníženie škôd nebudú motivované faktormi, ktoré by sa dali zdefinovať ako čisto ekonomické. Zároveň niektoré dôsledky terorizmu môžu presiahnuť dosah opatrení na zmiernenie škôd jednotlivcov a firiem súkromného sektora.

Nakoniec je potrebné uvedomiť si, že jednotlivci vo všeobecnosti očakávajú zásah vlády v podobe pomoci pre postihnutých teroristickým útokom a to nezávisle na existencii alebo neexistencii nejakého vládneho programu na krytie takýchto rizík a ex ante príslubu vlády. Ex post mechanizmus kompenzácií je často kritizovaný za narastajúci problém neistoty a nevyrovnanosti pomoci pre postihnutých, ktorí utrpeli straty v dôsledku rôznych udalostí. Ex post forma pomoci sa navyše prejavuje veľmi škodlivým efektom vytláčania, keďže je vnímaná ako vládny program krytia rizík s nulovými nákladmi. Takáto forma odškodňovania

spôsobuje aj stratu záujmu o znižovanie úrovne vystavenia riziku, lebo sa všeobecne očakáva, že vláda postihnutých odškodní bez ohľadu na výšku škôd.

Zatiaľ čo efekt vytlačania a strata záujmu o znižovanie úrovne rizika v dôsledku ex post pomoci sú nežiaduce, realita je taká, že vlády budú pravdepodobne pokračovať v poskytovaní takejto podpory vzhľadom k možnosti výskytu neočakávaných udalostí a obyvatelia to budú naďalej od vlád očakávať.

Pre vyriešenie tohto problému je potrebné dohliadať na jednotlivé súčasti ex post pomoci, aby boli čo najviac minimalizované nežiaduce efekty vytlačania súkromného sektora. Žiaduce je zdôrazňovať, že zakúpenie poistenia nebude znižovať výšku výplat v rámci ex post kompenzácií, ale naopak poistné plnenie bude predstavovať prostriedky navyše, ktoré je možné využiť na obnovu a rozvoj. Takúto formu odškodnenia by bolo navyše vhodné v pozitívnom zmysle naviazať na úroveň ex ante prijatých opatrení.

4. Záver

Úloha vlády pri finančných kompenzáciách škôd spôsobených teroristickými útokmi je stále veľmi diskutovanou a kontroverznou otázkou. Názory na ideálny model a intenzitu vládných zásahov na trhu poistenia teroristických rizík v jednotlivých krajinách sú rôzne a nezriedka protichodné. Diskutovanou otázkou na národnej úrovni je tiež význam priamych alebo nepriamych intervencií.

Vytváranie schém založených na rozdelení rizika do jednotlivých vrstiev, na ktorých participuje verejný sektor a súkromný poistný sektor sa zdá byť za určitých podmienok sľubným spôsobom, akým je možné pokryť rozsah hroziacich škôd pri teroristických útokoch a minimalizovať neistotu, ktorú so sebou prináša hrozba terorizmu.

Vládne zásahy pri krytí teroristických rizík môžu mať rôzne formy a kombinácie v závislosti od oblasti a miery vystavenia tomuto riziku. Z časového hľadiska existujú dočasné aj dlhodobé vládne programy kompenzácií, na ktorých súkromné poisťovne participujú dobrovoľne alebo na obligatórnej báze.

V závislosti od vývinu teroristických rizík v čase môže potreba vládných intervencií klesať, ale to len v prípade ak bude pokračovať vývoj nových nástrojov poistného trhu a podarí sa nájsť prijateľné riešenia na súkromnom trhu. Na to je potrebné zvýšiť v poistnom sektore kapacity na krytie takýchto veľkých rizík a zdokonaľiť modelovanie teroristických rizík do takej miery ako je len možné.

Zhodnotenie kompenzačných schém v jednotlivých krajinách, ktoré boli implementované po teroristických útokoch z 11. septembra 2001, vyzdvihuje zapojenie vlád v podobe zaistovateľa alebo veriteľa poslednej inštancie. Takáto forma môže stimulovať súkromný poistný trh, aby sa znovu zapojil do krytia teroristických rizík aj v prípade, že utrpel veľké škody. Vládna participácia zároveň pomáha dopĺňať kapacitu súkromného poistného trhu prostredníctvom krytia extrémnych rizík, ktoré by subjekty na trhu neboli schopné pokryť. Z toho vyplýva, že dobre namierené vládne intervencie by mohli posilniť obnovu trhu poistenia teroristických rizík, zabezpečiť cenovú dostupnosť takejto poistenia, rozšíriť jeho penetráciu a stabilizovať niektoré podmienky na trhu.

Na druhej strane stoja argumenty, že vládne krytie teroristických rizík môže spomaľovať vývoj čisto súkromných alternatív, ktoré by riešili daný problém. Zároveň sa prejavuje efekt vytlačania súkromného poistného sektora, ktorého rozsah závisí od viacerých špecifických faktorov a funkcií národného kompenzačného systému.

V každom prípade sa dá povedať, že neexistuje žiadne všeobecné riešenie krytia teroristických rizík, ktoré by mohli vlády v jednotlivých krajinách aplikovať. Celú štruktúru je nutné prispôbovať špecifickým potrebám každého trhu.

Akú časť rizika budú znášať individuálne a komerčné subjekty, poistný a zaistný trh, potenciálni investori na kapitálovom trhu a celková populácia daňovníkov, závisí

na národných dohodách založených na faktoroch ako miera vystavenia riziku, ekonomická štruktúra, spoločenská a politická organizácia a spoločenské hodnoty. Reakcie jednotlivých činiteľov sú však ťažko predikovateľné. Zároveň, informácie a údaje o možných teroristických rizikách sú značne obmedzené a z toho vyplývajú aj obmedzené možnosti prípravy alternatívnych riešení.

Preto je nevyhnutné zefektívniť získavanie informácií, tvorbu analýz a plánov ako aj zabezpečiť systém výmeny informácií na trhu aj na medzinárodnej úrovni. Širšie využitie určitého stupňa nepriamych vládnych intervencií by mohlo povzbudiť iniciatívu súkromného poisťovníckeho sektora hľadať nové možnosti riešení.

Summary

One of the greatest problems for the today's society is the threat of terrorist attacks. Terrorist attacks are mainly aimed against the government's policies and government plays an important role in prevention and management of terrorist risks. This article is focused on the identification of possible interventions of government in the insurance market of terrorism risks. Different forms of governmental interventions in this market have their own specific advantages and disadvantages for the insurance sector and for the whole society. These advantages and disadvantages are also evaluated in this article with some predictions and recommendations in the future.

Literatúra

- [1] MAJTÁNOVÁ, A., DAŇHEL, J., DUCHÁČKOVÁ, E., KAFKOVÁ, E.. Poistovníctvo – teória a prax, Ekopress s . r. o. Praha 2006, ISBN 80-86929-19-1
- [2] Terrorism Risk Insurance in OECD Countries, In:
<http://213.253.134.43/oecd/pdfs/browseit/2105021E.PDF>, 10.4.2007
- [3] Catastrophic Risks and Insurance, In:
<http://213.253.134.43/oecd/pdfs/browseit/2105041E.PDF>, 10.4.2007
- [4] Swiss Re - solutions for terrorism insurance, In:
<http://www.swissre.com/internet/pwswpspr.nsf/fmBookMarkFrameSet?ReadForm&BM=../vwAllbyIDKeyLu/rzig-57jlu5?OpenDocument>, 12.4.2007
- [5] Terrorism risks in property insurance and their insurability after 11 September 2001, In:
<http://www.swissre.com/INTERNET/pwswpspr.nsf/fmBookMarkFrameSet?ReadForm&BM=../vwAllbyIDKeyLu/estr-5mckg5?OpenDocument>, 12.4.2007

Identifikačné údaje autora

Ing. Peter Marko
Katedra poisťovníctva
Národohospodárska fakulta
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1
852 35 Bratislava
e-mail: marko@euba.sk